

Дзякуючы фразеалагізму «баліць душа», пададзенага ў трох варыянтах, твор пабудаваны на прыёме парадоксу, нібы ўтвораны з адных афарызмаў, а галоўная тэма ў ім дробніцца на некалькі лагічных адрэзкаў: першы – гэта адкрыццё самой «душы», нечага містычнага, нябачнага, але абавязковага для чалавека; другі – суб’ектыўная ацэнка душы; трэці – ацэнка вартасці скарбаў гэтай душы ў агульначалавечым сэнсе, яе памкненняў да іх памнажэння.

Асіметрычныя, на першы погляд, адрэзкі складаюць адзінае цэлае – філасофскую развагу пра чалавечаю годнасць.

ЛІТАРАТУРА

1. Голуб Ю. Трыялеты; Бераг // Польша. – 1996. – № 4. – С. 146 – 148.
2. Моркаўка А. Трыялет. // Польша. – 1923. – № 5 – 6. – С. 88.
3. Сіпакоў Я. У поўдзень да вады: Кніга вершаў. – Мінск: Маст. літ., 1976. – С. 33.

УДК 2-534.3=161.3=111

Студ. Пашкоўскі П. В.
Навук. кір. дац. Федарцова Т. М.
(кафедра беларускай філалогіі, БДТУ)

УНІВЕРСАЛЬНАЕ І НАЦЫЯНАЛЬНА-АДМЕТНАЕ Ў МАЛІТОЎНЫМ ТЭКСЦЕ

(на матэрыяле малітваў «Ойча Наш» і «Lord's Prayer»
на беларускай і англійскай мовах)

Вядома, што рэлігія з’яўляецца прадуктам грамадства, таму натуральна, што яна адлюстроўвае тыя працэсы, якія адбываюцца ў грамадстве, аднак, у сваю чаргу, аказвае вялікі ўплыў на сацыяльныя працэсы. Адным з элементаў богаслужэння з’яўляецца малітва як яго вербальны (слоўны) кампанент. На працягу некалькіх стагоддзяў, са змяненнем і развіццём самой мовы, прадпрымаліся спробы рэдагаваць тэксты малітваў – яны падвяргаліся шматлікім перакладам і адаптацыі. Але разам з тым сучасныя тэксты гэтых малітваў на беларускай і англійскай мовах амаль ідэнтычныя. Адсюль узнікае падстава меркаваць, што менавіта ў гэтых тэкстах, якія маюць такую доўгую гісторыю, захаваныя ўстойлівыя стэрэатыпы. Гэтыя стэрэатыпы дазваляць даць некаторыя характарыстыкі нацыянальных адметных рысаў беларусаў і англічан.

У лінгвістычнай літаратуры ёсць дастаткова многа азначэнняў да паняцця *тэкст*. Адно з пашыраных азначэнняў – тэкст (*ad laic. textus* – ‘*тканіна, спляценне, сувязь, спалучэнне*’) – сувязная і поўная паслядоўнасць моўных знакаў [1, с. 7].

Прывядзём і некаторыя іншыя азначэнні тэксту [1, с. 13–14]:

– гэта пісьмовае паведамленне, аб’ектываванае ў выглядзе пісьмовага дакумента, якое складаецца з шэрагу выказванняў, аб’яднанае рознымі тыпамі лексічнай, граматычнай і лагічнай сувязі, якое мае пэўны нарматыўны характар, прагматычную ўстаноўку і адпаведна літаратурную апрацоўку.

– гэта твор маўлення, які складаецца з шэрагу сказаў, размешчаных у пэўнай паслядоўнасці і аб’яднаных агульным сэнсам і структурай.

– гэта паведамленне у вуснай або пісьмовай форме, якое характарызуецца сэнсавай і структурнай завершанасцю, вызначаным стаўленнем аўтара да таго, хто паведамляе, мэтанакіраванасцю і прагматычнай устаноўкай паведамлення.

Згодна з прыведзенымі вышэй азначэннямі можна сцвярджаць, што малітва «Ойча наш» на беларускай і англійскай мовах з’яўляецца тэкстам, бо валодае ўсімі яго прыкметамі: мэтанакіраванасцю (прагматычнай устаноўкай), звязнасцю, камунікацыйнай абумоўленасцю, мадальнасцю (адносінамі зместу выказвання да рэальнасці).

Пры разглядзе малітвы як пэўнага тыпу тэксту, варта было аднесці яе да пэўнага элемента класіфікацыі. Акрамя прызнаных у лінгвістычнай навуцы трох тыпаў тэксту (апісанне, апавяданне, разважанне) існуюць і іншыя класіфікацыі, якія ўлічваюць уласна моўную арганізацыю тэкстаў. Адною з такіх класіфікацый прапанаваў англійскі даследчык К. Гліфке-Хубрынг, дзе адзначыў, што тэксты падзяляюцца на:

- агітуючыя;
- апавядальна-тлумачальныя або прадметна-абумоўленыя;
- сацыяльна-абумоўленыя;
- тэксты-паведамленні асабістага характару;
- сакральныя [1, с. 21].

Паводле прапанаванай класіфікацыі тэксты малітваў належаць да сакральных тэкстаў. У іх прасочваюцца заклік (зварот), просьба, услаўленне, пакланенне. З пункту гледжання знешняй структуры тэксты малітваў «Ойча наш» і «Lord’s Prayer» на беларускай і англійскай мовах з’яўляюцца амаль ідэнтычнымі, галоўнае адрозненне захавана ў

семантыцы ключавых слоў, разгляду якіх і будзе прысвечана наша работа.

Такім чынам, малітва як тып тэксту ўяўляе сабой вербальны зварот да вышэйшых сіл (Бога), па ўнутранай арганізацыі з'яўляецца тэкстам сакральнага тыпу.

Правёўшы даследаванне з мэтай выяўлення падобнага і нацыянальна-спецыфічнага ў семантыцы тэкстаў малітваў «Ойча наш» і «Lord's Prayer» на беларускай і англійскай мовах, мы прыйшлі да наступных высноў.

1. Малітва – абавязковы кампанент рэлігійных богаслужэнняў, уяўляе сабой зварот да звышнатуральных або асацыяваных з Богам істотаў, а таксама з'яўляецца тэкстам гэтага звароту.

2. Малітва як тып тэксту ўяўляе сабой вербальны зварот да вышэйшых сіл (Бога), па ўнутранай арганізацыі з'яўляецца тэкстам сакральнага тыпу. Дадзены тып тэксту здольны перадаваць не толькі інфармацыю, аднак і захоўваць культурныя традыцыі народа.

3. Гісторыя малітвы «Ойча наш» у Беларусі і Вялікабрытаніі цесна звязана з перакладамі кніг Бібліі на беларускую і англійскую мовы адпаведна. У Беларусі назіраецца дастаткова позняе (у XX стагоддзі) ужыванне беларускай мовы ў набажэнствах праваслаўнай царквы, што абумоўлена ўплывам царкоўнаславянскай кніжнай традыцыі.

4. Семантычны аналіз ключавых слоў малітвы «Ойча наш» па тлумачальных слоўніках прывёў да цікавых вынікаў, якія дазволілі сцвярджаць аб самабытных каштоўнасцях беларускага і англійскага народаў. Такімі канцэптамі з'явіліся адзінкі: *Ойча – Father; хлеб – bread; доўг (даўгі) – debt(s); царства – kingdom; воля – will; нябёсы – heaven; спакуса – temptation; зло – evil*. Усе падобныя каштоўнасцы ўяўленні пра свет беларусаў і англічан можна аднесці да агульначалавечых, агульнахрысціянскіх.

5. Разам з тым, семантычны аналіз лексічных адзінак дазваляе выявіць у прадстаўнікоў беларускага і англійскага народаў наступныя стэрэатыпы ўяўленні.

Англічане:

- ухвальна ставяцца да стрыманасці, захапляюцца самавалоданнем, вытрымкай;
- асуджаюць шматслоўе;
- паважна ставяцца да традыцый;
- насцярожана ставяцца да іншадумцаў;
- цэняць незалежнасць.

Магчыма, пражыванне на востраве, абмежаванасць сувязей са знешнім светам, росквіт гандлю, высокі ўзровень прагрэсу спрыялі фарміраванню пералічаных вышэй нацыянальных рысаў англічан. Англіканская пратэстанцкая царква ўвабрала ў сябе ўсе рысы Рэфармацыі. Свабоднае стаўленне да рэлігіі дазваляе ўбачыць каштоўнае стаўленне да свабоды чалавека, яго незалежнасці.

Беларусы:

- ухваляюць прабачэнне;
- цэняць шчырасць;
- паважна ставяцца да актаў міласэрнасці і спагады;
- захапляюцца цяроўнасцю;
- баяцца духоўнай адзіноты;
- захапляюцца шчодрасцю.

Дадзенае даследаванне паказала, што, зацікаўленасць сучаснай моладзі хрысціянскімі традыцыямі, культурнай спадчынай дазволіць не толькі выхаваць духоўна багатую асобу, але і добрасумленнага грамадзяніна, патрыёта сваёй краіны.

ЛІТАРАТУРА

1. Гарбовский, В. Г. Теория перевода / В. Г. Гарбовский. Москва: Из-во Московского ун-та, 2007. – 544 с.

УДК 821.161.1:39

Студ. Тарасевич О. Ю.

Научн. рук. препод. Жуковская Т. В.
(кафедра беларускай філалогіі, БГТУ)

ПРЕЦЕДЕНТНЫЕ ФЕНОМЕНЫ: КОТ УЧЕНЫЙ

Феномен прецедентности основывается на общности социальных, культурных или языковых – фоновых знаний адресата и адресанта. Источником прецедентных текстов, прежде всего, являются фразеологические единицы (последние при широком подходе могут включать в себя и афоризмы, и названия фильмов, книг, песен, и фрагменты рекламных роликов, и ставшие известными высказывания общественных деятелей, политиков и так далее). Прецедентным может быть текст любой протяженности: от афоризма до эпоса. Частотность обращений к какому-либо тексту при построении новых текстов свидетельствует о ценностном к нему отношении и, следовательно, о его прецедентности.